

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No: 161

ARALIK 1962

YIL: 14 — CİLT: 7

Mutasavvıf Şairler :

H A Ş İ M İ

Yazan: (Merhum) M. Halit BAYRI

Hâşimî, tasavvuf ve tekke adamı olması itibarıyla, adı üzerinde az çok auruşmuş olmakla beraber, mutasavvıf halk şairleri arasında edebî hüviyeti hemen hiç tekdik edilmiş olanlardan biridir. 1543 (m.919) tarihinde Sivasta dünyaya gelmiş olan Hâşimî'nin ana ve babasının kimler olduğunu bilmeyorsak da, kendisinin asıl adı Osman'dır. Hâşimî Amasyada tahsile başlamış, pek genç iken İstanbul'a gelmiştir. Onun Sivastan Amasyaya gelerek orada tahsile başlamasına ve sonra İstanbul'a gelmesine sebep olan hadiselerin neler olduğu belli değildir.

Hâşimî, İstanbul Fatih medreselerinde tahsiline devam ederken bir gece rüyasında Hazreti Ali'yi atına binmiş ve elinde zülfikar olduğu halde görmüş. Hazreti Ali, kendisine "Oğul, beni istersen Vizeye gel beni orada bulursun" demiş, Hâşimî uyanınca gördüğü rüya üzerinde epeyce düşünmüş, nihayet Vizeye gitmeğe karar vererek hazırlığını tamamlamış ve yola çıkmış. Vizeye varış, güneşin doğduğu zamana tesadüf etmiş o sırada güneşin doğuşunu seyretmekte olan süvari bir zata rastlamış. Bu zat, Hâşimî'ye: "Oğul, Ali'yi ister sen işte Ali benim, bindiğim at da Döldül'dür" demiş. O vakit Hâşimî, rüyasını hatırlıyarak: "Güzel ama efendim, onun elinde zülfikarı vardı" demesi üzerine o zat belindeki kemere asılı bulunan tesbih çekmiş, tesbih zülfikar şeklinde görülünce Hâşimî yere düşüp bayılmış ve ayılınca o zatın hizmetini kabul etmiş. Bu zat bir rivayete göre Vizeli şeyh Alâüddin, başka bir rivayete göre de onun halefi şeyh Gazanfer'dir.

Hâşimî, uzunca bir müddet Vizede kalarak şeyh Alâüddin'den feyz almış, ona halef olan şeyh Gazanfer'in kızıyla evlenmiştir. Vizeli şeyh Alâüddin 1562 veya 1563. senesinde vefat edince, yerine geçen şeyh Gazanfer'in arzusu ve teşvikiyle İstanbul'a gelmiş, Kasımpaşadaki Hâşimî Dergâhı'na kurdurarak bura da halkı uyandırmaya çalışmıştır. İşte bu sırada şeriat ve tarikat usullerinden ayrıldığını zannettiren bazı hareketleri dolayısıyla şeyh İsmail Maşukî'nin tutmuş olduğu yolda yürüdüğünü iddia edenler çoğalmış, hakkında yapılan dedikodu gün geçtikçe artmıştır. Bu cihetle herhangi bir cezaya çarptırmaktan korkan Hâşimî halveti şeyhlerinden Nureddin zade Mustafa Muslihiddin efendiye (vefatı 1573) sığınmış ve halveti tacı giymiştir.

Nureddin zadenin dervişleri, her sabah rüyalarını tabir ettirmek üzere şeyhlerinin huzuruna gelirmiş. Bunlar arasında bulunan Hâşimî'nin hiç rüya tabir ettirmedeği Nureddin zadenin arkasını çekmiş. Nureddin zade bir gece rüyasında Peygamberimizi görmüş. Peygamberimiz kendisine üç yapraklı taze bir ayva vermiş. Nureddin zade sabah olup uyanınca dervişleri rüyalarını tabir ettirmek için yine şeyhlerinin huzuruna gelmişler. Hâşimî de bir kenarda durmuş. Nureddin zade dervişlerinin rüyalarını tabir ettikten sonra Hâşimî'ye dönerek: "Sen hiç rüya görmez misin, zara rüya tabir ettirmek için şimdiye kadar hiç muracaat etmedin" demiş. O zaman Hâşimî: üç yapraklı taze ayvayı hırkasının artından çıkarıp vermiş, Nureddin zade de hemen: "Artık senin bize ihtiyacın kalmadı, iki aslan bir postta olmaz, var kendi postuna sahip ol" demiş. Bu hadiseden sonra Hâşimî, şeyh Nureddin zadenin yanında kalmayarak Kasımpaşada yaptırılmış olduğu tekkeye dönmüş.

Hâşimî 1594 (H. 1003) tarihinde vefat etmiştir. Türbesi Kasımpaşadaki Hâşimî tekyesindedir. Taşa oyulmuş olan şu üç beyit türbenin hacet penceresi üzerinde göze çarpmak tadır:

Kutbi âlem, Nakdi vakt (Hacı Bayramı Veli Mustafa vi Murteza sırrına mazhar) n bel Zati pakinde konuşmuştur Hüdadan ta'ezel Servera hulki Muhammetle keramati Ali Kutbi âlem, Mürşidi kâmil, mürüvvat madeni, Hazreti Osman efendidir velâyet mahzeni

Hâşiminin şiirleri Kasımpaşada kurdurmuş olduğu tekkenin son şeyhlerinden Seyit Mehmet Süreyya tarafından 1913 senesinde küçük bir divan halinde negredilmiştir. Abdül baki Gölpınarlı bu küçük divan hakkında "Melâmîlik ve Melâmiler" adlı eserinde şunları yazmaktadır: "Hâşimî Osman efendi Hâşimî mahlesiyile şiir de söylemiştir. Şeyh Süreyya bey 1329 da divançesini neşretmişse de divançede mevcut şiirler maalesef tamamıyla Hâşimî Osman'a ait değildir. Üsküdarlı Celveti Hâşim Babanın şiirleri karıştığı gibi, her nasılsa Sarban Ahmed'in şiirleri de maktalardaki Kaygısız, Ahmet mahlâs'arı Hâşimî'ye inkılâp ederek bu defterciğe girmiştir. Mesela Melâmîyei Şettariye'de, Sergüşest'de ve çok eski cönklerde, Pertev Paşa Kütüphanesi.

sindeki Salifülarz mecmuada Sarban Ahmet'in olarak görülen ve mumalehyin diyanında da bulunan:

Merd isen meydan, aşkıta canı hem cananı gör
Aşık isen aşk içinde ara bul sultanı gör

Matlağlı gazelin son beyti:

Kaygısız elfakr fahri çun buyurdu ol Rasul
Fakr ila fahr iduben geç küfrü ko imana gel

Şeklinden:

Haşimi elfakr fahri çun buyurdu ol Resul

Şekline gelerek divançeye ithal edilmiştir.
Keza Sarban Ahmedin:

Evliyaya iğri bakma kevnü mekân elindedir.

Makul ilâhisi de aynı akibete uğramıştır. Sarban Ahmed'in olarak böyle tesbit ettiğim birkaç meşhur nefes daha var. Binaenaleyh mezkûr divançeye itimad edilemez. (Melâmilik ve Melâmiler, S. 69—70)"

Ahmet Sarbana ait oldukları söylenenler bir tarafa bırakılacak olursa, Haşimi'nin küçük divanındaki şiirlerin sayısı 36 dan ibaret kahr. Bunların hepsi aruz vezniyle yazılmış tasavvufi mahiyette mazzumelerdir. Vakıa bu şiirlerden hiç birinin yüksek sanat değeri taşıdığı iddia edilemez. Bununla beraber onlara bütütün değeri vermemek de haksızlık olur? Temiz bir dil ile içten gelen veya kalpten kopan duyguları ifade eden bu şiirlerin başlıca meziyeti sade ve samimi oluşlarıdır. Bu itibarla onlara tasavvufi halk edebiyatımızın gerçevesi içinde toplanan mahsuller ve sahibine de Mutasavvıf halk şairleri arasında yer vermek bizce çok tabii bir hareket olur. Bu şiirlerden bir kaçını oldukları gibi alıyoruz:

Gönül gözün açtın ise,
Yetersin sen kitap sana.
Baktığın yüz dost yüzüdü,
Alemden yok hicap sana

Gözüm bakar seni görür,
Sen'in senden haber alır,
Her ne gelse senden gelir,
Eden sensin hitap sana.

Seni böyle gayrı neyler

Senin ile gönül eğler,
Yedi mushaf seni söyler
Cümle merci mealp sana.

Gel gir aşkın harmanına
Düşme gel çayın gamına
Hu de gerçekler demine,
Çün fet oldu bu bab sana.

Haşimi sen seni bildin,
İstedğin sende buldun
Her yüzden görünüp geldin,
Alemden yok hicap sana.

*

Tariki Hakta bil aşk rehnumadır,
Ki aşık olmayan Haktan cüdadır;
Niçin canın yakarsın narı hıcre,
Tariki aşka gel kim hoş sefadır.
Dahi Ademle Havva gelmemişti,
Benim pirim benimle aşınadır.
Düşelden aşkı yare zahida dil,
Dağıttı elde varın, bir gedadır
Ne gam yersen cihanda Haşimi sen,
Gazenfer gibi gerçek pişivadır.

*

Pizi bizden soran aşık,
Gelsin, anlaşıp halimiz.
Hızırdır kılavuz bize,
Ahmed yoludur yolumuz.

Anımla konar göçeriz,
Rahmet kapısı açarız,
Aleme nurlar saçarız,
Dost eli bizim elimiz.

Gerçeklerde yalan olmaz,
Abi hayat için ölmez,
Yetmişiki millet bilmez,
Hak dili bizim dilimiz,

Gâh mahv oluben ötürüz,
Gâh olur hayat buluruz,
Gâh olur ki mest oluruz,
Hak bilir bizim halimiz.

Çün hızır oldu can bize,
Haşimi hak rıyan bize,
Meşrik, magrip yeksan bize,
Kudret elidir elimiz.

*

Aşkı yare düş olaldan yarımı gördüm rıyan,
Red edip şakkü gümanı müşkilim kıldım beyan.

Bu ne müşkil derd olur kim kendim ister
kendimi,
Kendimi kendim ararken olmuşum ben bi
nişan.

Zahiren baksan bana bir sureti insaniyim,
Manide gel gör beni kim cümleden oldum
nihan.

Bu vücudun mülkünü feth ideli şimsiri aşk,
Saltanat külli benimdir, olmuşum şahı cihan,

Bahrî aşka gark olaldan varlığın ey Haşimi,
Cümlesin verdim fenaya aşk ile kaldım heman.

*

İydi ekberdir visalın isteyen aşıklara,
Şol gönülden gayrıya terk eyleyen sadıklara,

Her kim ister darı ukbada erişmek nimete,
Fıskını terk eylesin, uysun bugün Salihlere.

Sen sakın mağrur olup Rabbim Kerimdir
deme kim,
Ana lâyük hizmet eyle, yol budur abiflere,

Geç enaniyet hicabın çeşmi dilden ref kıl,
Zümbi azamdır vücud dedi Rasul taliplere.

Haşimi sen Hak yolunda fakrı eyle ihtiyar,
Fakr ile fahr eylemektir çün talik akıllara.

30.10.1956